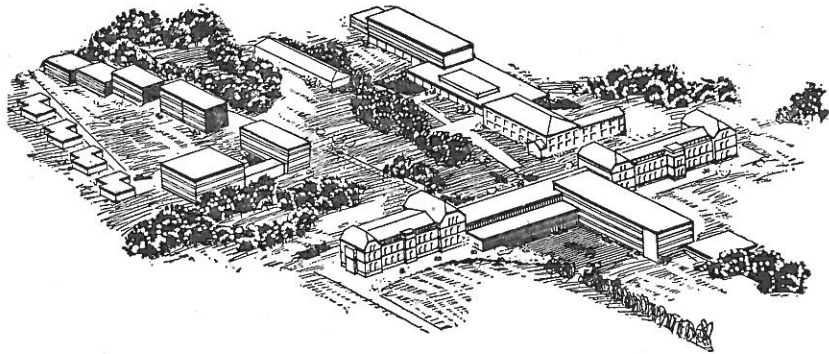

Diakoni — i kirke og samfunn

Det Norske Diakonhjem.

Lærerrådet ved Diakonhjemmets sosialskole har på bakgrunn av den senere tids debatt funnet å ville legge fram sitt syn på en del grunnleggende spørsmål innen kirkens diakoni. Dette er blitt spesielt nødvendig etter at framtrepende representanter for diakonien hevder at skolen står for et syn som gjør det nødvendig å drøfte opprettelse av en ny diakonskole.

1. DIAKONIENS BASIS.

1. 1. Defisjon.

Tradisjonelt har man definert diakonien direkte ut fra det nytestamentlige begrep diakonia: tjeneste. I de klassiske greske tekster uttrykker diakonia vanligvis en slaves tjeneste ved bordene. I Det Nye Testamente finner vi imidlertid en så variert bruk av begrepet at det vanskeliggjør bestemmelsen av begrepet direkte avledet av den nytestamentlige språkbruk. De senere års utredninger om diakoni har det felles trekk at forsøk på å utlede diakoniens innhold fra den nytestamentlige ordbruk er forlatt. I stedet for å være bundet av spesielle ordgrupper og isolerte utsagn søker man å finne hovedmotiver og innholdsbestemmelser ut fra en helhetlig bibelteologisk analyse. I utredningen om kirkens diakoni fra Diakonirådet for Den norske kirke (Aarflotkommisjonen) går det klart fram at det ikke er mulig å finne noen klar og entydig begrepsbestemmelse av diakonien i Det Nye Testamente. Den hoveddefinisjonen man har tatt utgangspunkt i: «Diakoni er kirkens omsorg for mennesker i nød», får fram det sentrale innhold i det bibelteologiske materiale som kommer ut av en slik helhetlig analyse. Lærerrådet vil slutte seg til denne definisjonen av diakoni. En slik definisjon inneholder tre sentrale elementer:

1. Det diakonale subjekt (kirken).
2. Den diakonale handling (omsorg).
3. Det diakonale objekt (mennesker i nød).

Med utgangspunkt i det nytestamentlige materiale vil vi hevde at diakoniens egenart ikke først og fremst knytter seg til selve den diakonale handling eller objekt, men til det diakonale subjekt. I forhold til andre gode gjerninger kan man altså si at det særlige ved den diakonale handling først og fremst ligger i kilden for handlingen: troen, og i fellesskapet av troende samlet om Guds Ord og sakramentene. Når det gjelder den diakonale handling vil det svært ofte være tilfelle at menneskers omsorg for nødlidende og kirkens diakoni faller sammen når det gjelder de konkrete tiltak.

Det er vanskelig å hevde at diakonale gjerninger i sin helhet adskiller seg fra det som gjøres fra ikke-kirkelig hold for å bedre menneskers livsforhold og løse problemer. Dette betyr imidlertid ikke at det er likegyldig hvordan den diakonale handling utføres. Handlingen har som direkte mål å redusere nedbrytning av Guds skaperverk og i størst mulig grad å la dette fungere etter Guds skapervilje.

I og med at det mest karakteristiske ved den kristne diakoni blir dens motivering, vil vi gi et kort riss av det utgangspunkt kirken har for sin omsorg for mennesker i nød.

1. 2. Motiver.

Nyere teologiske arbeider understøtter det syn at diakoni ikke begrunnes i Jesu helbredelsesgjerninger og undre. Disse hører hjemme i en

avgre
derfc
kristr
belys
forstå
tighet
nød
nyska
er de
om ei
bor.

E
motiv
Betydi
mere
som M
1. Joh
mellon
kene c
ning c
Kristus
grunnl
Vi vise

Nest
bok 18
eks. M
sentral
sum in
kenes I
holdslo
neste fi
bud, i p
mentlige
lighetsb
lamente
nød. De
blir derr
ske utgø

På sa
verdi en
den pra
eneståer
hovedint
og kamp
stykke a
omfatter
probleme
Menneski
virkeliggj
redsstille
sonlighet
disk og ø

Både t
står sentr
konien. E
konkurrer
eller Det
sider ved
punkt i Gi

n

avgrenset og spesiell epoke i kirkens liv, og har derfor ikke gyldighet som direkte motivering for kristnes diakoniansvar. Helbredelsesgjerningene belyser imidlertid forhold som har betydning for forståelse av diakonien. Her står både barmhjertighetsmotivet, omsorgen for menneskers fysiske nød og helbredelsesgjerningene som tegn på nyskaping av skaperverket, sentralt. Likeledes er det de konkrete tegn som underbygger håpet om en ny himmel og en ny jord der rettferdighet bor.

Etterfølgelsen av Jesus står som et sentralt motiv for tjenesten overfor medmennesker i nød. Betydningen av Jesu eget forbilde finnes nærmere utdypet i sentrale nytestamentlige avsnitt som Matteus 20, 25—28, Filipperne 2, 1—11, og 1. Johs. 3, 16—18. Det er en nær sammenheng mellom Jesu totale kjærlighet overfor menneskene og den kjærlighet som skal prege vår holdning og handling. Den kristnes fellesskap med Kristus i dåpen uttrykker på en spesiell klar måte grunnlaget for den kristnes liv i Jesu etterfølgelse. Vi viser her spesielt til Romerbrevets kapittel 6.

Nestekjærlighetsbudet, slik det er gitt i 3. Mosebok 18 og aktualisert i Det Nye Testamente i f. eks. Matteus 22, 39 og Galaterne 5, 14, står helt sentralt i kretsen av motiver. Dette budet gir i en sum innholdet av hele Guds vilje med menneskenes liv i verden. Det er imidlertid ikke en innholdsløs appell eller formel. Hovedkravet om tjeneste for vår neste konkretiseres både i de ti bud, i profetenes forkynnelse, og i den nytestamentlige undervisning og forkynnelse. Nestekjærlighetsbudet blir stående sentralt i Det Nye Testaments interesser for menneskelig lidelse og nød. Det sammenfatter innholdet i Guds vilje og blir dermed å forstå som det fundamentale bibelske utgangspunkt for diakonien.

På samme måte blir menneskets ukrenkelige verdi en overordnet etisk norm i utformingen av den praktiske diakoni. Mennesket tilkjennes en uenestående verdi i Bibelen, og den kristne etikks hovedinteresse blir tjeneste for medmennesker og kamp for menneskeverd. Det er viktig å understreke at krenking av menneskeverd ikke bare omfatter overgrep av fysisk art, men innbefatter problemer som berører den totale livssituasjon. Menneskeverdstanden betyr aktivt arbeid for å virkeliggjøre en rekke sentrale verdier som: tilfredsstillelse av elementære fysiske behov, personlighetsutvikling, religionsfrihet, frihet fra politisk og økonomisk undertrykking osv.

Både barmhjertighets- og rettferdighetskravet står sentralt i de bibelske begrunnelser for diakonien. Barmhjertighet og rettferdighet er ikke konkurrerende størrelser hverken i Det Gamle eller Det Nye Testamente. De representerer to sider ved samme sak og har sitt felles utgangspunkt i Guds vilje med menneskelivet. Barmhjer-

tigheten er i Det Nye Testamente begrunnet i Jesu kjærlighetsgjerning, som fikk sitt høyeste uttrykk i Jesu solidaritet med menneskene på korset. På samme måte har rettferdighetstanken sitt utspring i Guds vilje forstått som vern av det menneskelige samliv. Derfor kan diakonien ikke snevres inn til ren barmhjertighetsinnsats, men må foreta en analyse og forholde seg til det fravær av rettferdighet som finnes i samfunn preget av utbytting, undertrykkelse og ulikhet.

1.3. Diakoni forstått ut fra skapelse og frelse.

Diakonien tar sitt utgangspunkt i frelsen, hvor den enkelte ved evangeliet mottar syndenes forlatelse. I kraft av frelsen settes mennesket inn som Guds aktive medarbeider til oppholdelse av skaperverket. Diakonien blir rettferdighets- og barmhjertighetshandlinger mot nesten på skapelsens plan. Den må sees som et ledd i Guds skapergjerning i form av en bevisst og målrettet kamp mot ondskapens følger slik disse rammer alle mennesker. Forpliktelsen til kristen omsorg kan dermed ikke reduseres til å gjelde bare kristne mennesker. Den diakonale omsorg gjelder nødlidende av alle kategorier, både i og utenfor menigheten. På grunnlag av det nytestamentlige materiale viser det seg imidlertid vanskelig å trekke opp et innholdsmessig presist avgrenset oppdrag av diakonal art. Den diakonale virksomhet som vi f.eks. finner beskrevet i apostelgjerningenes 6. kapittel, 1—7, har ikke sin bakgrunn i et eget diakonembete, men er avledet av den almene opplysning til omsorg som budet om nestekjærlighet uttrykker. Nestekjærlighetsbudet er imidlertid et universelt krav som rettes til alle, uansett religiøs status. Samtidig er det klart at i kraft av troen og fellesskapet med Kristus i dåpen har alle kristne et diakonalt ansvar. Dette betyr også at man ikke kan reservere diakonibegrepet bare for den virksomhet som drives ut fra en institusjonalisert kirkelig barmhjertighetstjeneste. Alle kristne som med utgangspunkt i troens liv viser omsorg for sine medmennesker, utøver diakoni. Samtidig må vi også understreke at det er svært vanskelig ut fra det bibelske materiale å trekke opp klare grenser mellom diakoni og nestekjærlighet for øvrig.

2. DIAKONI — KIRKENS OMSORG FOR MENNESKER I NØD.

2.1. Kirken — diakoniens subjekt.

At kirken er diakoniens subjekt betyr i denne sammenheng flere ting. Først og fremst vil vi understreke at vi med kirken tenker både på fellesskapet av de troende samlet om forkynnelse av Guds Ord og sakramentene, og på den enkelte. Forts. side 10.

debatt
akoni.
1 hev-
y dia-

e mate-
ke først
akonale
ale sub-
an man
e hand-
dlingen:
let om
der den
e tilfelle
kirkens
te kon-

le gjer-
om gjø-
neskers
r imid-
len dia-
ar som
ds ska-
fungere

ed den
vi gi et
for sin

det syn-
delses-
ie i en

Diakoni - i kirke og samfunn

Forts. fra side 5.

te kristne. Dermed er det klart at når diakoni forstås som kirkens omsorg for mennesker i nød, må den individuelle medmenneskelig hjelp som gis av enkeltkristne i deres hverdagsliv så avgjort regnes med. Likeledes hører den frivillige organiserte innsats i menighetens regi med. På samme måte innbefattes også den omsorg som utøves av fagpersonell som er spesialutdannet for å forebygge og behandle menneskelig nød. Hvorvidt dette fagpersonell er ansatt i kirkelig sammenheng eller av en annen arbeidsgiver, har i denne forbindelse ingen avgjørende betydning. I begge tilfelle er det kirkens omsorg som er i funksjon. Det diakonibegrep vi således legger til grunn vil derfor med en slik forståelse av kirken, like gjerne kunne omskrives til: diakoni er kirkens omsorg for mennesker i nød. At noen av disse kristne har fagutdanning og andre ikke, at noen arbeider innenfor en kirkelig organisert sammenheng og andre for en annen arbeidsgiver, er ikke prinsipielt viktige skillelinjer. I alle tilfelle er både motivasjonen, nøden og oppdraget det samme.

2.2. Omsorg på ulike nivåer — den diakonale handling.

At nøden framtrer som et resultat av et samspill mellom både individuelle og sosiale faktorer, får konsekvenser for hva den diakonale handling består i. Den må rettes inn både på enkeltmennesker, grupper og samfunn. «Som omsorg vil diakonien få sitt konkrete innhold ut fra nødsituasjonens karakter.» (Lars Østnor: «Kirkens tjeneste — med særlig henblikk på diakontjenesten», s. 56.) Det er derfor nødvendig å avgrense seg overfor en bestemmelse av den diakonale omsorg som har vært begrenset til å gjelde bare det enkelte menneske. Dette ville innebære en uakseptabel innsnevring av diakoniens virkefelt og bl.a. rette oppmerksomheten bort fra de nødskapende faktorer og samfunnsforhold. Det er og blir utilfredsstillende å rette den diakonale omsorg inn bare mot individuelle faktorer. «Vil kristenheten tjene den enkelte, så må den for denne enkeltes skyld også se seg ansvarlig for det offentlige liv og utformingen av ordningene.» (Paul Althaus: «Der theologische Ort der Diakoni». Zeitschrift für systematische theologie, 23. Jahrgang, 1954, s. 290 f.) Den diakonale omsorg vil derfor bevege seg på ulike nivåer og måtte arbeide både med nødens akutte og kroniske framtredeelsesformer. Den må rette sin innsats inn mot menneskelige problemers generelle og utløsende årsaker. Det betyr at diakonien både må framtre som kurativt arbeid, som består

i pleie, reparasjon og behandling av symptomer, men også i forebyggende virksomhet, oppheving av urettferdighet og deltakelse i kamp for å bedre folks levevilkår i sin alminnelighet. «Nødens skiftende karakter og mulighetene for hjelp vil gi stor variasjonsbredde i den kirkelige diakoni. Diakonien må derfor alltid være dynamisk i den mening at den er situasjonsbestemt og tar form etter forholdene.» (Lars Østnor i «Kirkens tjeneste — med særlig henblikk på diakontjenesten» s. 57.) Det er også grunn til å understreke at den diakonale omsorg ikke skal ha karakter av enveis hjelpeforhold, hvor kirken gir og nødlidende passivt mottar. Mennesker som er i nød har helt vesentlige ting å tilføre kirken. Det må være et mål å skape et hjelpeforhold som er basert på gjensidighet. Det vil også innebære at diakonien i stor grad velger å stå sammen med mennesker i nød og ta del i deres kamp for å overvinne sine problemer. I denne forstand vil den diakonale omsorg måtte ta hensyn til menneskers ressurser og de nødlidendes egne vilkår. Som en naturlig følge av dette blir det også nødvendig å avgrense seg mot den veldige ovenfra-og-ned-holdning som definisjonen av diakoni kan gi rom for. Det er imidlertid klart at Jesus i Det Nye Testamente utformer et tjenerideal som utelukker den slags velgjørenhet fra oven». (Hans Kvalbein: «Diakoni og kirke», s. 306.) Vi ønsker derfor sterkt å understreke at den diakonale omsorg må bygge på det gjensidige samspill som må finne sted mellom nødlidende mennesker og kirken.

2.3. Mennesker i nød — diakoniens objekt.

Diakoniens nødsbegrep innbefatter hele spekteret av menneskelige nødstilstander, både fysiske, psykiske, sosiale og åndelige forhold. Diakonien vil på denne måten være opptatt av folks livsbetingelser og leveforhold totalt sett. Hva nøden mer konkret går ut på, vil måtte bestemmes ut fra den aktuelle historiske sammenheng. Nøden vil variere fra tid til tid, fra samfunn til samfunn, og fra menneske til menneske. Forutsetningen for diakonal omsorg er derfor en grundig analyse av nødens aktuelle framtredeelsesformer, årsakssammenhenger og konsekvenser. En slik analyse vil hvile på faglig innsikt og kunnskap i ulike fagdisipliner, samtidig som diakonien må foreta en grundig og kritisk vurdering av de verdimesige forutsetninger som ligger til grunn for de ulike analysene.

For mange mennesker fremstår nød og lidelse som skjebnebestemt, forårsaket av tilfeldigheter eller av enkeltmenneskers moralske forhold. Nøden gis mange ulike forklaringer som enten tåkelegger eller gjør årsaksforholdet mystisk eller som ensidig tillegger enkeltmennesker all skyld. Det er derfor nødvendig også å peke på de sosiale forhold som framkaller og utløser

Nc

Igjen innbyeste utdan

Disse konf møte, har ling i år.

Det progra stor deltak Programme

Onsdag den

Torsdag den

Fredag den 30

Søndag den 1.

Sammeldingsblan

er forsterker forhold som edskrefter og bestemmer v forståelse av nø